

txt

març

2007

núm. 2

El foment de la lectura

suplement
educatiu de
la revista
de lletres L'illa

materials educatius
per a l'escola valenciana
bromera.txt

TXT és una publicació d'Edicions Bromera coordinada per Josep Antoni Fluixà

Consell de redacció: Marta Estrelles, Begonya Soler i Maria Villalba

Consell assessor: Alfred Aranda, Bernat Bataller, Vicent Borràs, Joan Carles Girbés, Josep Gregori i Teresa Soler

Col·laboradors: Violeta Camarasa, Maite Ducajú, Amparo García, Dolors Palau, Ricard Peris, Pilar Sánchez i Cristina Simón

Correcció lingüística, maquetació i arxiu gràfic: Edicions Bromera

Disseny gràfic: Enric Solbes

Fotografia: Agustín Serra

Redacció i administració: Apartat de correus 147, 46600 Alzira (Ribera Alta), telèfon 962 402 254

Adreça a Internet: www.bromera.com/txt

Correu electrònic: txt@bromera.com

Impressió: Bormac

Tirada: 12.500 exemplars

ISSN: 1887-3979 / **DL:** V-635-2007

TXT no s'identifica necessàriament amb els articles dels seus col·laboradors, ni els torna els originals no sol·licitats, ni hi manté correspondència.

TXT autoritza la reproducció dels seus articles si se'n fa esment de la procedència.

Editorial

L'aposta decidida per l'educació dels ciutadans del futur, que féiem expressa en l'editorial del primer número d'aquesta revista, s'ha vist àmpliament recompensada amb la favorable acollida que hem rebut per part dels lectors. Això, evidentment, ens alegra i ens encoratja a seguir endavant, perquè significa que la nostra pot ser una tasca útil.

Amb aquest segon número volem facilitar informació sobre un dels aspectes més rellevants de la LOE que s'aplicarà a partir del pròxim curs escolar: el del foment de la lectura i l'ús de les biblioteques escolars.

Les anàlisis comparatives de distintes experiències educatives arreu del món conclouen que els països amb més èxit educatiu tenen en comú factors com ara la importància i la qualitat de la formació del professorat, l'atenció individualitzada en l'aprenentatge de l'alumnat, l'ús preeminent de l'acció tutorial, la connexió dels centres educatius amb l'entorn i, sobretot, la planificació i l'execució de programes efectius i permanents de foment de la lectura.

Per tant, no ens trobem davant d'un tema relatiu a una àrea educativa. La lectura no és un contingut més: és un recurs, un ins-

trument sense el qual no es pot aconseguir l'educació integral de les persones. Per això, la seua presència en el currículum educatiu ha de ser destacada i constant per a crear l'hàbit de la lectura en l'alumnat: una bona manera de fer que adquirisquen la competència per a aprendre a aprendre.

El repte és com fer-ho. De moment, partim de dos aspectes positius: d'una banda, el compromís que ha adquirit l'Administració amb la LOE d'atendre de manera prioritària el foment de la lectura com un element imprescindible en la millora de la qualitat educativa; i, de l'altra, l'interés majoritari del professorat pel tema, tal com es pot comprovar per les nombroses experiències que elaboren els centres escolars. Però ara ja és l'hora d'aportar els recursos necessaris: els humans, amb la creació i potenciació de la figura del mestre bibliotecari i amb més i millor formació del professorat, i els materials, amb una acció decidida que dote adequadament i dinamitze les biblioteques escolars, perquè afronten l'objectiu d'impulsar l'aplicació del currículum escolar, afavorisquen l'autonomia en l'aprenentatge de les persones i ens doten de la capacitat d'aprendre durant tota la nostra vida.

Flaixos

Auca sobre el 25 d'abril

Bromera i Escola Valenciana han elaborat un auca sobre la batalla d'Almansa, com a recurs didàctic per a les escoles i els instituts. Tot i que es distribuirà àmpliament pels centres, també es podrà descarregar de www.bromera.com en dos formats: en color, per a penjar-la a la classe, i en blanc i negre, perquè es puguin fer còpies per a acolorir. L'objectiu d'aquesta iniciativa és acostar als alumnes, en el 300 aniversari de la desfeta d'Almansa, un esdeveniment que va significar la pèrdua dels furs i que va marcar la nostra història.

A banda, Bromera commemora aquest aniversari amb dues publicacions: *Almansa 1707. Després de la batalla*, de Joan F. Mira, i la novel·la juvenil *Vent d'Almansa*, de Josep Franco.

Llibres gratuïts

La promesa de gratuïtat dels llibres de text per part del PP i del PSPV converteix la qüestió en un tema central pel que fa a les estratègies d'inversió en educació de la pròxima legislatura, independentment de qui guanye les eleccions autonòmiques. Actualment els models que hi ha en altres comunitats són dos: el préstec de llibres usats, que obliga a tornar els llibres quan s'acaba el curs perquè els reutilitzen els alumnes del curs següent, o el xec-llibre, que consisteix a donar l'ajuda a les famílies perquè compren directament els llibres. Aquest sistema, pedagògicament més eficaç perquè permet l'actualització contínua dels materials, és el que s'ha compromés a posar en marxa el PP. Els altres partits encara no han concretat per quin model opten.

Valors per a conuiu

Tal com recull el Pla de Convivència inclòs en la LOE, aprendre a viure junts és imprescindible per a fer una societat més democràtica i solidària. Com que una de les percepcions més esteses entre el professorat fa referència a l'increment progressiu dels problemes de convivència als centres educatius, Bromera ha creat «Cartera de Valors», una eina molt útil perquè els menuts aprenguen a ser bons ciutadans des de la infantesa. La col·lecció, adreçada a primers lectors, està formada per 11 títols: 10 contes d'escriptors de prestigi reconegut i 1 quadern amb activitats didàctiques. A més, també disposa d'una guia per a educadors que es pot descarregar des de www.bromera.com. Hi ha una versió en castellà publicada per Algar Editorial.

Premis per a educadors innovadors

S'han convocat els Premis d'Innovació Educativa «Ciutat d'Alzira» 2007. La dotació és de 1.500 € per a cadascuna de les categories del IX Premi d'Experiències d'Innovació Educativa; 1.500 € per al II Premi d'Experiències de Foment de la Lectura; i uns altres 1.500 € per al II Premi d'Experiències Educatives al Foment de la Igualtat entre Dones i Homes. La participació està oberta a tots els docents que treballen en centres d'educació valencians. Es poden presentar treballs fins al 28 de setembre. Podeu consultar les bases completes en www.fundaciobromera.org.

Amb aquests guardons, l'Ajuntament d'Alzira vol donar suport a la tasca de molts professors i professores decidits a millorar l'ensenyament de les nostres generacions futures.

Curriculums. Última hora: www.bromera.com/txt

Ja podeu trobar en la web de Bromera.txt els currículums provisionals de Primària de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, i que s'aplicaran el pròxim curs. Hi veureu els documents de les diverses àrees de Primària i, pròximament, també els de Secundària. Us convidem a fer-nos arribar la vostra opinió i els vostres suggeriments a txt@bromera.com. Des de Bromera, ens comprometem a fer arribar als òrgans competents el resum de les aportacions que milloren la proposta provisional a fi que la Conselleria els tinga en compte per als currículums definitius.

Llegir per llei

Violeta Camarasa

La lectura, l'adquisició de l'hàbit de llegir, és molt probablement el regal més bo que l'alumne pot rebre dels seus educadors. La LOE i el consegüent Pla de Foment de la Lectura són passos en aquesta direcció, però la responsabilitat és de tots: mares, pares, mitjans de comunicació, mestres... Cap xiquet naix lector o no lector, per això la funció del mediador és fonamental. L'escola, sens dubte, és un dels actors socials que més camí pot fer cap a aquest objectiu.

La LOE insisteix en la importància de l'adquisició d'hàbits de lectura al llarg de tots els apartats, tant pel que fa als currículums de les diferents etapes educatives com pel que fa al finançament i a la posada en funcionament d'iniciatives per part dels poders públics. Tant en Educació Infantil, com en Primària, ESO i Batxillerat, la llei i els reials decrets d'ensenyaments mínims que la desenvolupen destaquen el foment de la lectura com un dels principals eixos transversals que ha de travessar tot el sistema educatiu, és a dir, que ha d'estar present en els plantejaments de totes les matèries, des de la Llengua i literatura fins a les Matemàtiques. En el cas de Primària, el text especifica, a través de les anomenades competències bàsiques (fonaments, situats dins del marc de les directrius de la Unió Europea, que han de regir tots els aprenentatges), que els centres tindran l'obligació de garantir la incorporació, en tots els cursos de l'etapa, d'un temps diari de lectura no inferior a 30 minuts (art. 6.4 del Reial Decret d'Ensenyaments Mínims de Primària). Aquest temps no està establert, en canvi, per a la resta d'etapes, tot i que les competències bàsiques corresponents sí que indiquen el deure dels centres d'incloure en la pràctica docent de totes les matèries un temps dedicat a la lectura. Les administracions educatives hauran de determinar-ne els detalls.

Si tu lliges, ells lligen

Les lleis són ambigües, i la LOE no n'és cap excepció. Per això s'aprovà el mes de setembre passat el Pla de Foment de la Lectura 2006-2007, que pretén estudiar aquesta qüestió i posar en funcionament diverses iniciatives per a fer la lectura més atractiva als xiquets i als joves. Amb el suport d'una campanya publicitària amb l'eslògan «Si tu lliges, ells lligen», va dirigit a tots els agents educatius, des de la família fins als mitjans de comunicació.

Pel que fa als projectes dirigits específicament als centres docents, es tracta principalment d'accions dins l'àmbit estatal en les quals aquests poden participar, com ara encontres literaris per a alumnes d'ESO i Batxillerat, que consisteixen en conferències i diàlegs amb escriptors de diversos gèneres, tant sobre la creació literària com sobre la importància i el valor de llibres d'altres autors, o concursos de creació literària.

El programa corresponent a activitats d'animació a la lectura fa referència a iniciatives que tenen lloc fora de l'escola, però tanmateix són idees que els centres poden fer pròpies adaptant-les segons les seues possibilitats. És el cas de la celebració del Dia del Llibre el 23 d'abril, l'organització de lectures continuades per commemorar fites literàries o la posada en funcionament d'un Servei d'Orientació Lectora a escala reduïda.

La LOE insisteix en la incorporació d'un temps de lectura en totes les àrees de coneixement: Llengua, Matemàtiques, Educació física, Ciències...

Llegir dins de l'aula

El Pla de Foment de la Lectura promou activitats extraordinàries dins la dinàmica educativa que, tot i tenir un valor rellevant com a incentius, no solucionen el problema de la inclusió d'un temps diari dedicat a la lectura a dins de l'aula.

El punt de partida d'aquest impuls a la lectura és trencar el vincle gairebé exclusiu

Obligar a llegir és relativament fàcil, però també és la millor manera d'esborrar qualsevol possibilitat de trobar plaer en la lectura

No cal cap espectacle, només facilitar el contacte amb els llibres amb grans dosis d'afectivitat, d'històries contades, de paciència i d'organització

L'escola no n'és l'única protagonista, però té un paper fonamental en la formació de ciutadans lectors

entre el fet de llegir i les classes de Llengua i literatura. Llegir és fonamental per a aprendre tant gramàtica i vocabulari com matemàtiques i ciències de la naturalesa. Per això, la LOE insisteix en la incorporació d'un temps de lectura en totes les àrees de coneixement. La idea és que, en cada matèria, es dedique una sessió de la setmana a llegir textos. Per exemple, els dilluns els alumnes llegeixen un fragment d'una novel·la en classe de Llengua; els dimarts llegeixen un capítol d'un llibre d'astronomia en Matemàtiques... De totes les matèries hi ha lectures que poden ser interessants: biografies de biòlegs, músics o esportistes famosos, articles de premsa, etc. D'aquesta manera podria aconseguir-se d'una manera dinàmica i organitzada l'objectiu de vincular la lectura a totes les àrees.

Com animar a llegir?

Que llegir és un aprenentatge fonamental és un fet acceptat a bastament en la nostra societat. Però és, també sens dubte, una activitat que requereix un esforç intel·lectual que, sense la motivació adequada, pot ser farragosa per a moltes persones, de totes les edats. Obligar a llegir és relativament fàcil, com totes les obligacions i prohibicions, però també és la millor manera d'esborrar qualsevol possibilitat de trobar plaer en la lectura. Com animar a llegir? Com despertar

el plaer d'agafar un llibre? Les iniciatives impulsades des de la LOE i el Pla de Foment de la Lectura del Govern són necessàries, però calen idees i estratègies concretes per a aplicar cada dia.

No hi ha cap sac màgic ple de trucs per enlluernar els xiquets i les xiquetes, però sí que hi ha diverses estratègies per a aconseguir que vegem la lectura com una activitat divertida, com un joc. No cal cap espectacle, només facilitar el contacte amb els llibres amb grans dosis d'afectivitat, d'històries contades, de paciència i d'organització. L'actitud

Dues lectures imprescindibles sobre foment de la lectura

personal de cada mestre és, per descomptat, fonamental, però molts apunten la importància d'elaborar un Pla de Foment Lector de Centre, d'acord amb les mesures establides en l'àmbit estatal. Entre moltes altres coses, el pla hauria d'incloure un dossier informatiu del material de què disposa el centre, així com un programa d'activitats lúdiques i de divulgació, com ara una setmana del llibre, campanyes d'informació lectora o activitats extraescolars, per exemple cursos, presentacions de llibres, concursos, etc. Per descomptat, tot adobat amb l'elaboració de material per a treballar en aquesta direcció i d'un informe d'avaluació que permeta millorar el pla.

Com fer un pla de lectura a l'escola o a l'institut

Mestres, alumnes i famílies. L'objectiu de qualsevol pla és implicar tots els agents en l'organització i la dinàmica quotidiana. El primer pas, és clar, ha de ser la conscienciació sobre la importància de llegir i d'establir les premisses prèvies per a fer efectiu aquest hàbit, especialment de cara a les famílies. Els fulls i les xarrades informatives poden ser una gran ajuda, així com l'obertura de la biblioteca i de les diferents activitats per a ells.

Què fem amb els alumnes? L'objectiu és senzill: familiaritzar-los amb els llibres, iniciar-los en l'ús de les biblioteques, crear si-

tuacions funcionals que facen necessària la lectura, crear hàbits de respecte i cura dels llibres, animar-los perquè facen una biblioteca personal...

I açò, com s'aconsegueix? Tampoc no és cap recepta màgica: visitar una biblioteca, una impremta o una exposició; organitzar, decorar i establir normes d'ús de la biblioteca de l'aula; estudiar les cobertes dels llibres; llegir ressenyes; redactar recomanacions lectores i penjar-les al tauler o presentar-les als companys; jugar a endevinar quin llibre s'està escenificant amb gestos...

PEONZA, EQUIPO.
El rumor de la lectura.
Madrid. Anaya.
Col. La Sombra de la Palabra. 2001.

RUEDA, RAFAEL.
Recrear la lectura. Actividades para perder el miedo a la lectura.
Madrid.
Ed. Narcea, S.A. 1994.

Hi ha moltes maneres d'organitzar la lectura a l'escola d'una manera divertida. Es pot establir una hora per a anar a la biblioteca, llegir en veu alta en classe i comentar-ne els continguts, recitar textos poètics, dramatitzar textos, fer lectures col·lectives... I una vegada hem acabat de llegir, podem continuar amb l'activitat a fi d'assentar-ne els continguts. Com? Fent fitxes de lectura, debatent sobre el llibre, convidant-ne l'autor o l'autora, organitzant jocs relacionats amb el vocabulari, la temàtica o les il·lustracions de l'obra, dibuixant-ne algun passatge, dramatitzant-ne una escena, escrivint una carta col·lectiva a l'autor o l'autora per a comunicar-li la nostra opinió, organitzant una excursió al lloc real on transcorre l'acció, fent una festa de disfresses relacionada amb els personatges de la història...

L'escola no n'és l'única protagonista, però té un paper fonamental en la formació de ciutadans lectors. I és que una de les premisses per a aconseguir això és garantir una infraestructura i un ambient que permeten un accés als llibres lliure, que propicien la visió del llibre com un objecte d'ús quotidià i de la lectura com una activitat socialment valorada.

Un espai de llibertat per a l'aprenentatge

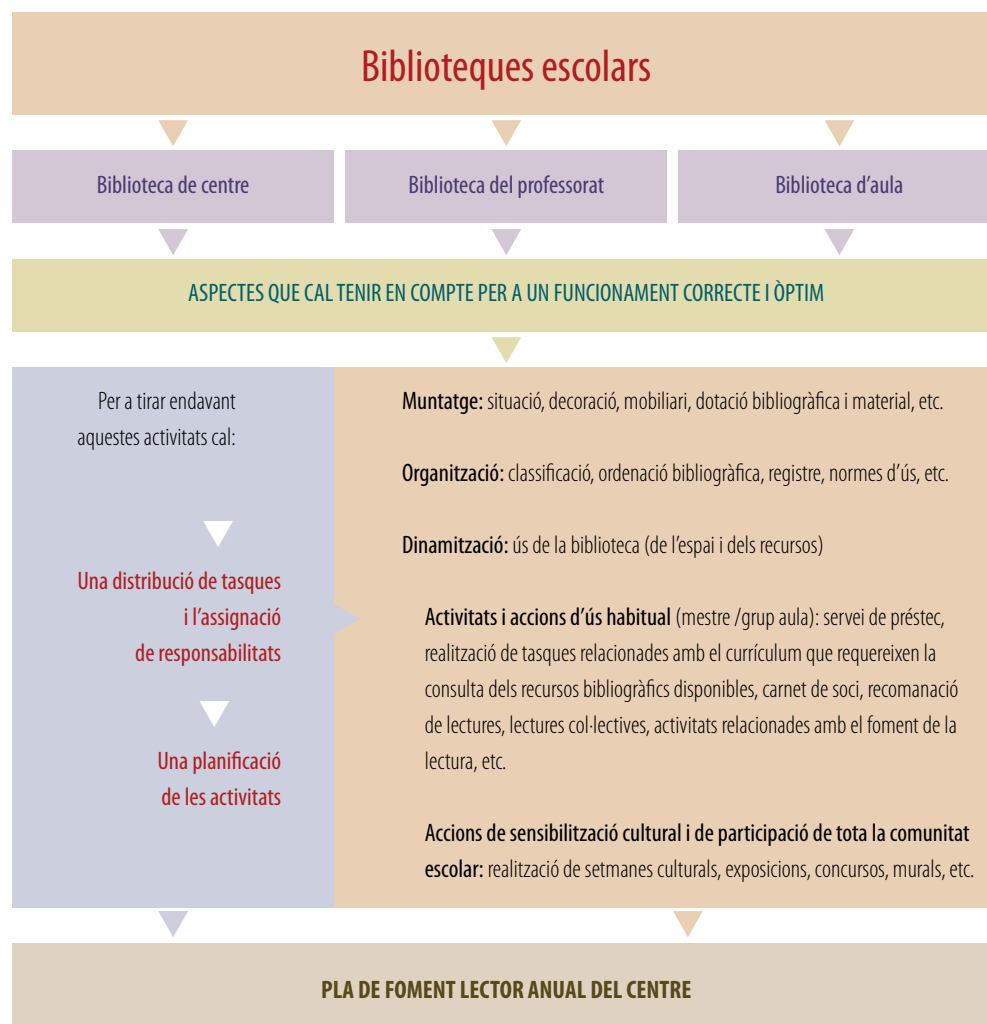
Maite Ducajú

En l'actualitat, el 80% dels centres d'ensenyament disposa de biblioteca escolar, però la importància i l'ús d'aquest espai varia molt entre uns centres i altres. La nova Llei Orgànica d'Educació (LOE), els convenis entre el Ministeri i la Conselleria d'Educació –en el cas dels valencians–, i l'adaptació als canvis tecnològics permetran convertir-les en un vertader lloc d'aprenentatge.

Amb la LOE, per primera vegada una llei educativa concedeix a la biblioteca escolar un article específic, el 113, amb un paper molt concret: «contribuiran a fomentar la lectura i al fet que l'alumne accedisca a la informació i a altres recursos per a l'aprenentatge de la resta d'àrees i matèries i puga formar-se en l'ús crític dels mateixos». A més, també especifica que necessàriament «els centres d'ensenyament disposaran d'una biblioteca escolar».

Ajudes econòmiques

Per això, conscients d'aquesta importància, les administracions central i autonòmica van iniciar el 2005 una col·laboració per a modernitzar les biblioteques escolars i per a facilitar l'adquisició de material mitjançant subvencions. I el 22 de desembre passat el MEC i la Generalitat van signar el conveni per a millorar les biblioteques escolars de Primària en virtut de l'aplicació de la LOE, un acord publicat en el Butlletí Oficial de l'Estat del 3 de febrer de 2007 i que està pendent de publicar-se en el DOCV. La previsió és que, almenys, a la meitat dels centres públics de Primària se'ls ofereisca, per a dotació de biblioteques, una quantitat mínima que, depenent de les seues dimensions, oscil·larà entre 500 i 1.500 €. Juntament amb aquestes ajudes, la Conselleria contempla, des de fa

anys, unes subvencions per a dotar de fons, tant en paper com en suport informàtic, els centres de construcció de nova planta. De fet, encara que no està regulat, una biblioteca, segons els experts, hauria de disposar, almenys, de 2.000 documents en Secundària i 1.500 en Primària.

Biblioteques actualitzades

L'objectiu és fer de la biblioteca escolar un centre de llibertat per a l'aprenentatge, que ha de contemplar tot tipus de recursos i suports. Així, la LOE preveu les biblioteques escolars no sols com a espais de dotació bibliogràfica sinó com a espais formatius on els llibres han de compartir el protagonisme amb altres formats, en una aposta clara per adaptar-les al temps actual on la imatge o el llenguatge multimèdia són imprescindibles.

Ara per ara, un exemple de bona biblioteca escolar és la de l'IES Juan de Garay de València, que ha rebut el tercer Premi Nacional

a la Innovació del Ministeri d'Educació, amb una dotació econòmica de 20.000 euros. Dos alumnes becaris ajuden a atendre aquesta instal·lació des de les 9 fins a les 19.30 h. A més, segons la vicedirectora d'aquest centre, Fina Pons, «amb l'ajuda de l'AMPA, s'ha aconseguit que la biblioteca siga un lloc important de l'institut». «Al costat del material bibliogràfic, disposem de DVD, CD i ordinadors», apunta la professora.

De la seua banda, la presidenta de la Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de València i Província (FAPA), Gemma Piqué, les considera «primordials» encara que destaca que molts col·legis públics de Primària es troben amb el problema de «la falta d'espai perquè el lloc destinat a la biblioteca s'ha de destinar també com a aula per a fer classes». Des d'aquesta organització, reclamen també una ampliació d'horaris a la vesprada que permeta més possibilitats per a l'ús de llibres de consulta. «Ens agradaria que les sales foren grans, boniques i que convidaren a la lectura», afg. Sobre les biblioteques d'au-

**LA BIBLIOTECA ESCOLAR
ÉS UN ELEMENT CLAU
ALS CENTRES EDUCATIU PER A:**

- Donar suport al desenvolupament del currículum i la consecució dels objectius.
- Donar suport al treball de l'alumnat i del professorat.
- Desenvolupar habilitats d'informació i formar els alumnes en l'ús de les fonts d'informació.
- Desenvolupar l'autonomia d'aprenentatge i la capacitat d'aprendre al llarg de tota la vida.

Las bibliotecas escolares en España. Análisis y recomendaciones.
Fundación Germán Sánchez Ruipérez / Idea.

la reconeix que hi ha més dedicació per part del professorat i que permeten un intercanvi de llibres més fàcil, tot i que creu que encara no disposen del mobiliari adequat.

Radiografia de les instal·lacions

En realitat, una bona biblioteca escolar seria aquella formada per la biblioteca central del centre, les d'aula i la del professorat. No obstant això, els diferents estudis que analitzen la situació de les biblioteques escolars a l'Estat posen en evidència les mancances actuals. Un estudi dut a terme per la Fundació Germán Sánchez Ruipérez recull que el 91% dels centres de Secundària tenen biblioteca central, però el percentatge no arriba al 74% en Primària. En aquesta etapa, al voltant d'un 26% dels centres disposen només de biblioteques d'aula, mentre que una altra xifra significativa és que un 3,6% dels centres d'ESO no disposa de cap tipus de biblioteca. Aquest mateix informe apunta deficiències pel que fa a l'equipament tecnològic, ja que més del 50% dels centres «disposa, com a màxim, d'un ordinador per a ús del bibliotecari i no disposa de connexió a Internet; no hi ha accés als recursos electrònics via Internet des de la sala ni la possibilitat que els alumnes els utilitzin».

Tres propostes de lectura molt útils sobre biblioteques escolars

DDAA. *La biblioteca un centro-clave de documentación escolar. Organización, dinamización y recursos en Secundaria*. Madrid. Editorial Narcea. 1997.

RUEDA, RAFAEL. *La biblioteca de aula infantil*. Madrid. Editorial Narcea. Col. Primeros Años. 1995.

RUEDA, RAFAEL. *Bibliotecas escolares. Guía para el profesorado de Educación Primaria*. Madrid. Editorial Narcea. Col. Educación Hoy. 1998.

Propostes per a les biblioteques

En definitiva, podem afirmar que el rendiment adequat d'una biblioteca depèn especialment de l'actualització dels materials, sense deixar mai de ser un lloc amable, tranquil i divertit, que invite a entrar i a passar una estona agradable. Tampoc no s'haurien d'oblidar els aspectes organitzatius, com per exemple tenir un llibre de registre, unes normes d'ús i de servei de préstec, una classificació del material bibliogràfic, una persona o persones encarregades (professor o alumne), etc.

Evidentment, unes altres recomanacions atractives serien l'obertura diària i no sols en horari lectiu, l'ús en grup de la biblioteca amb la companyia del professor, la realització de sessions de lectura en veu alta, l'intercanvi d'experiències lectores mitjançant taulells de recomanacions i tertúlies, taules redones sobre temes literaris, etc. Totes aquestes són unes quantes de les moltes activitats que poden ajudar l'alumnat a acostar-se al món de la fantasia i de l'experiència de les històries i del coneixement que pot oferir-nos la lectura d'un llibre o d'una revista, un DVD, un vídeo o Internet.

Com es forma un lector?

Cristina Simón

Educar no és tasca fàcil. Crear lectors, encara ho és menys. No ho és perquè els índexs de lectura són baixos, no sols entre la població escolar, sinó també entre la població adulta. Els educadors, no ens enganyem, no són només els mestres. Els menuts, potencialment futurs lectors, passen bona part de la jornada a l'escola, però cal ser conscients que, més enllà d'aquest àmbit, també hi ha altres maneres d'encoratjar els xiquets en l'hàbit lector. La col·laboració de tots en aquest projecte formatiu és imprescindible.

Ana Isabel Caro,

assessora tècnica docent del Departament de Foment de la Lectura i Biblioteques Escolars de la Generalitat Valenciana.

La lectura, més que mai, esdevé competència bàsica. Fer lectors habituals depèn de tres variables: saber llegir, dominar les tècniques d'interpretació; poder llegir, disposar de les condicions adequades, i voler llegir, sentir que la resposta al que busquem es troba en l'escrit. La lectura no és sols literària. És un fet ampli i abraça disciplines i suports diferents. La biblioteca escolar ha de contemplar l'accés a diverses fonts d'informació, incloses les noves tecnologies. Per això, la dotació de fons ha evolucionat cap a un nou concepte: ara hi ha ordinadors i els fons de coneixement o no-ficció tenen més pes, per a fomentar diferents centres d'interés i nivells de profunditat. Cal tenir presents les necessitats personals dels xiquets i els joves, més enllà de les marcades pel currículum. És una estratègia de fidelització cap a un espai, la biblioteca escolar, que tindrà la seua continuació natural en la pública.

Llorenç Giménez,

contacontes i escriptor.

El rondallista utilitza fonamentalment la veu, els gestos, les mirades. Les històries que contem les hem escoltades, les hem inventades o les hem llegides. Els infants sovint em pregunten: «T'agrada llegir?». I jo els conteste que la majoria d'històries les he llegides en els llibres. També els mostre el meu carnet d'usuari de biblioteca. Quan faig les sessions de contacontes a les escoles o biblioteques, sempre vaig acompanyat de llibres adequats a l'edat dels que escolten. Varie la tàctica: o bé conte la història i en acabar ensenye el llibre, o bé ensenye el llibre i conte o llig o recite el contingut. Acostume a portar llibres amb molta il·lustració i poc de text. En la maleta porte llibres de la temporada i procure que siguin novetats. Així les mestres s'acosten, n'anoten el títol i l'editorial i em demanen on els poden aconseguir. En el meu cas, a més, com que tinc llibres infantils publicats, a banda de contar-los, els comente.

Júlia Villaescusa,

mestra del col·legi públic Mas d'Escoto de Riba-roja de Túria i guanyadora del I Premi d'Experiències de Foment de la Lectura d'Alzira el 2006.

A l'escola, tenim el repte d'ensenyar a llegir els més petits: no sols a descodificar, sinó a acostar-se al món de les lletres amb la il·lusió per la nova descoberta. Transmetre la màgia de la lectura significa ser hàbils establint plans personalitzats. Cal oferir eines perquè cada persona es cree una infraestructura lectora: dotant les nostres biblioteques de bona literatura, acostant els autors i les autores valencianes a les escoles i afavorint que ens visiten, contant-los les pròpies experiències... Si diversifiquem les activitats, ens assegurarem més èxit. A més, hem de tutoritzar els pares i les mares, fer-los participar del procés lector dels fills. L'estima per la lectura és una necessitat personal i social. Els ensenyants tenim la responsabilitat que l'alumnat en gaudisca, que els llibres impregnen el quefer quotidià de l'escola.

Lola García,

secretària de la Associació de Bibliotecaris Valencians i bibliotecària de la biblioteca pública de Carcaixent.

En primer lloc, cal tenir una bona col·lecció d'obres, amb clàssics i una acurada selecció de novetats. Han d'estar ben exposades i classificades per a poder fer-ne més fàcil la localització. Partint de la col·lecció, dissenyem un pla d'activitats per a fomentar-ne l'ús seguint dues línies. D'una banda, el contacte directe quotidià amb els usuaris de la biblioteca, oferint una guia, recomanant lectures, comentant les obres prestades i retornades... De l'altra, mirant de fer lectors entre els usuaris potencials, segons la seua edat o situació: per als joves, a través de préstecs de lots de llibres a centres que no tenen biblioteca, visites guiades, lectures dramatitzades, exposicions, clubs de lectura, i per als adults, amb clubs de lectura, concursos literaris, tertúlies i fires.

La Fundació Bromera per al Foment de la Lectura

Un recurs a l'abast de tots

Ricard Peris

Els beneficis de la lectura, no els posa en dubte ningú. Tothom ens recomana llegir, però els estudis ens diuen que la realitat és una altra. Els darrers índexs de lectura indiquen que un 44,5% de la població de l'Estat espanyol no llig mai, o quasi mai. La societat valenciana és una de les més afectades per aquests nivells de lectura deficients, som el territori amb llengua pròpia que menys llibres adquireix –i llig– en el seu idioma (menys de la sisena part dels lectors compra llibres en valencià). Davant d'aquesta situació cal dedicar més esforços, especialment des de l'administració pública, per a poder capgirar aquestes xifres.

La Fundació Bromera per al Foment de la Lectura va nàixer fa cinc anys amb la intenció d'augmentar el nombre de lectors.

col·lectius socials, mitjançant la col·laboració amb diverses associacions culturals i recreatives les activitats de les quals s'adeqüen a la temàtica promoguda per la Fundació.

Una de les accions més rellevants d'aquests darrers anys ha sigut la campanya «Llegir en valencià». L'estiu passat es va encetar aquesta iniciativa amb la col·laboració dels diaris *Levante* i *El Mundo*, la Generalitat Valenciana, la Fundació Bancaixa, el Ministeri de Cultura, el Consell Valencià de Cultura, el Grup Radiotelevisió Valenciana i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Amb aquesta iniciativa milers de persones van tenir l'oportunitat de llegir en valencià els autors valencians actuals més rellevants.

Així mateix, des de la Fundació també s'han fet publicacions destinades al foment

El foment de la lectura és una tasca tan necessària com oblidada. Ara que hi ha tantes alternatives d'oci per als més joves, cal fer un esforç especial des de les escoles, les institucions públiques i també des de l'entorn familiar per estimular el gust per la lletra impresa. En aquest sentit, fer nous lectors és l'objectiu de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. Aquesta entitat de caràcter cultural i sense ànim de lucre té com a finalitat principal fomentar la lectura, especialment la literària i formativa, entre tots els sectors de la societat en general, però amb una atenció específica cap a la població infantil i juvenil i el món de la cultura i de l'ensenyament.

«Els objectius de la Fundació són promoure i donar suport a la investigació docent sobre pràctiques que generen interès i motivació real per la lectura, fomentar activitats relacionades amb el món del llibre i la literatura i promoure i potenciar, sobretot, l'ús de la llengua pròpia dels valencians»

JOSEP A. FLUXÀ

Josep Antoni Fluixà, mestre, escriptor i director de la Fundació, ens recorda que els objectius són «promoure i donar suport a la investigació docent sobre pràctiques que generen interès i motivació real per la lectura, fomentar activitats relacionades amb el món del llibre i la literatura i promoure i potenciar, sobretot, l'ús de la llengua pròpia dels valencians».

Llegir per a créixer

En aquest aspecte, la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura ha desenvolupat nombroses activitats adreçades, principalment, a l'àmbit educatiu i familiar, a través de la formació dels mediadors: docents, bibliotecaris, pares, etc., però també acostant-se als lectors, infants o joves, i a altres

de la lectura com *Llegir per a créixer. Guia pràctica per a fer fills lectors*, un llibre que facilita a pares i mares estratègies útils per a fomentar l'hàbit lector en la família. Oferir consells útils i mètodes pràctics per a estimular el gust per la lectura als més menuts ha sigut el propòsit d'aquesta obra de la qual s'han editat més de 110.000 exemplars distribuïts en llibreries, biblioteques i centres educatius.

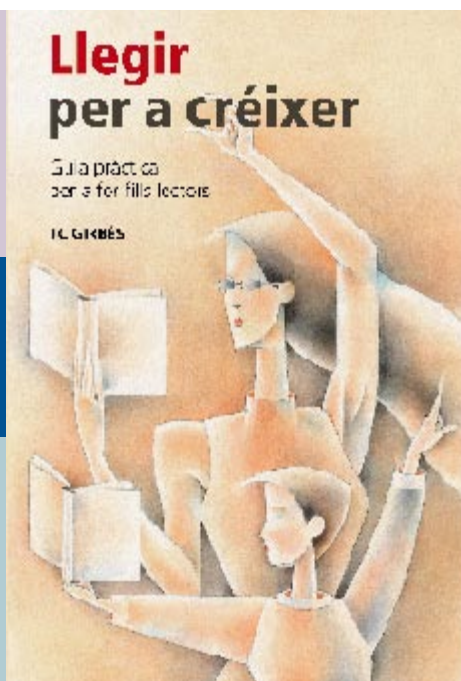
A més, la Fundació també ha editat altres obres destinades a descobrir el món del llibre. La guia i l'audiovisual *Com es fa un llibre* ha ajudat molts escolars a endinsar-se en el procés de l'edició. Els joves lectors han pogut descobrir quin és el camí que ha fet un llibre abans d'arribar a les seues mans.

Una altra de les iniciatives que s'ha encetat en aquests darrers anys ha sigut la commemoració del Dia Internacional del Llibre Infantil, el 2 d'abril. Per a celebrar aquesta data ja

Amb la campanya «Llegir en valencià», milers de ciutadans van tenir l'oportunitat de llegir en valencià els autors valencians actuals més rellevants

Més de 110.000 exemplars de *Llegir per a créixer* s'han distribuït en les llibreries, biblioteques i centres educatius

mestres, bibliotecaris, gestors culturals i pares i mares s'ha establert com una de les prioritats inicials. La tasca que desenvolupen aquests agents entre la població infantil i adolescent esdevé fonamental per a poder crear un futur amb uns hàbits de lectura fermes.

El treball dinàmic que fa la Fundació Bromera és possible gràcies a la col·laboració d'aquests intermediaris que comparteixen la preocupació pel foment de la lectura. L'excel·lent resposta aconseguida en les diverses

La millor manera de conèixer totes les campanyes és visitar la web de la Fundació Bromera (www.fundaciobromera.org)

s'han editat cinc contes acompanyats d'una guia didàctica, que s'ha fet arribar a col·legis, biblioteques, llibreries i centres culturals amb l'objectiu de promoure l'acostament dels lectors infantils i adolescents als llibres i de suggerir activitats per a celebrar el mes d'abril com el «Mes del Llibre i la Lectura».

Una altra de les línies de treball de la Fundació Bromera és l'assessorament a altres entitats i institucions –especialment ajuntaments, universitats, centres de formació del professorat, col·lectius professionals de mestres, bibliotecaris, etc., i també associacions cíviqes i socials– en l'organització, la col·laboració i la participació en muntatges d'activitats com cicles de conferències, cursos i setmanes culturals, entre altres, que tinguen com a objectiu fomentar la lectura. Dins d'aquest àmbit d'actuació, la Fundació ha participat en la seua trajectòria en més de 120 activitats dutes a terme en diferents punts de la geografia valenciana. En aquest sentit, una de les prioritats ha sigut establir col·laboracions amb altres entitats socials, culturals i festives per a demostrar que el foment de la lectura pot desenvolupar-se de manera multidisciplinària. De fet, el director de la Fundació ha destacat que «compartir projectes amb ajuntaments, universitats, biblioteques i l'administració autonòmica, però també amb associacions culturals o col·lectius amb pares o mares, ha estat una experiència molt enriquidora perquè ha

demonstrat que el foment de la lectura pot abordar-se des de moltes perspectives».

Una resposta excel·lent, el millor aval

En aquests primers anys de vida, la Fundació Bromera ha consolidat l'espai propi dins la societat valenciana. Augmentar l'índex de lectura dels valencians i les valencianes ha sigut la motivació principal per a tirar endavant les diverses campanyes encetades al nostre territori. No obstant això, també s'han iniciat accions de foment de la lectura a la resta del nostre domini lingüístic.

Els beneficiaris principals del treball de la Fundació han sigut els intermediaris que poden exercir un paper clau en la tasca de foment de la lectura. La formació i l'estímul de

campanyes i activitats és el millor aval per a continuar la tasca encetada.

Per aquest motiu, la Fundació organitza i patrocina nombroses activitats formatives i lúdiques arreu del territori valencià destinades als intermediaris. A més, ofereix una quantitat considerable de material de suport com llibres, fitxes i altres documents per a poder treballar eficientment amb els més menuts. La millor manera de conèixer totes les campanyes i d'aconseguir aquests materials és fer una visita a la web de la Fundació Bromera (www.fundaciobromera.org), on es poden trobar totes les activitats que es programen. A més, en l'apartat de descàrregues gratuïtes es poden aconseguir els quaderns, les fitxes i els dossiers que elabora la Fundació amb l'objectiu d'incentivar la lectura.

Gemma Lluch,
experta en literatura infantil i juvenil:

«El foment de la lectura no sols és responsabilitat de l'escola i la família»

Amparo Garcia

El nivell de lectura al País Valencià continua a la cua de l'Estat espanyol i de la resta de països europeus. Què ocorre? Gemma Lluch, professora de Literatura infantil i juvenil a la Universitat de València i promotora de l'estudi d'aquesta matèria a l'àmbit universitari valencià, assenyala com a origen del problema la falta d'iniciatives públiques per a crear una cultura del llibre. Com a solució, apunta un programa real que involucre tots els membres de la societat, amb una previsió de quatre anys i que vaja més enllà de l'eslògan publicitari.

Gemma Lluch posa com a exemple programes desenvolupats a Colòmbia o l'Argentina, on estan obtenint resultats molt enriquidors. El govern colombià, emparat en la Llei del Llibre, ha creat el pla «Llegir en família». Es tracta d'una iniciativa que acostia la lectura a tota la família, des dels nadons fins als iaïos. «N'hi ha quatre estratègies

blica.» Però el pla no es limita a la publicació de les actuacions, sinó que després, un equip complet n'avalua els resultats. És precisament en aquest punt on Gemma Lluch troba una de les claus del problema: «Un dels defectes més gran que tenim al nostre país es el pànic de comprovar els efectes d'una iniciativa».

A l'Argentina el pla lector implica un agent oblidat al País Valencià i que és una de les claus de l'èxit: la televisió

d'actuació i cadascuna té un seguiment i una avaluació específica», explica Lluch. Els encarregats del pla plantegen activitats per a ensenyar a llegir a casa, amb els nadons, en família, a les biblioteques i a l'escola. «És una iniciativa complexa que implica el treball de bibliotecaris, pediatres, comares i professors, així com una ajuda econòmica i constant per part de l'administració pú-

Un dels defectes més grans que tenim al nostre país es el pànic de comprovar els efectes d'una iniciativa

Televisió i lectura

A l'Argentina el pla lector implica un agent oblidat al País Valencià i que per a aquesta professora universitària és una de les claus de l'èxit: la televisió. Els xiquets escriuen una pàgina amb una història. L'únic requisit per a concursar és parlar sobre el valor que els suggereix una determinada persona

del seu entorn. Però, abans d'enfrontar-se a l'escriptura als alumnes se'ls prepara amb diverses lectures. «Els proposes títols de ficció, semblants al que hauran d'escriure després ells perquè tinguem un model a seguir», explica Lluch. «Després de la selecció a la tele, els nanos poden llegir en veu alta el seu text, poden parlar i ser escoltats», un aspecte, continua la professora, «al qual no estan habituats».

Experiències pròximes

El resultat dels dos plans és «un èxit», apunta Gemma. No obstant això, no cal creuar les fronteres europees per a trobar experiències amb resultats. A Catalunya s'està impulsant un programa que contempla la participació de tota la societat i que ha estat llançat des de l'àmbit local, la qual cosa afavoreix el manteniment, el control i l'èxit final de la iniciativa. Es tracta d'un compromís a cada municipi tant de l'ajuntament, com de les escoles, les llibreries, les biblioteques i, per descomptat, les famílies. Cada agent té el seu paper i cadascun vigila que es mantinguen els compromisos. Es determina una data perquè els pares regalen llibres, se selecciona una sèrie de títols, s'organitzen lectures en veu alta i altres activitats per a promocionar contínuament la lectura. En definitiva, conclou Gemma, «tot el municipi s'aboca a la campanya, però hi ha una preparació prèvia i es fa un seguiment. No sols es presenta un programa que s'oblida als dos mesos, sinó que és una iniciativa a llarg termini i amb continuïtat».

Per tant, «el foment de la lectura no és una responsabilitat que recau només en l'àmbit escolar o familiar», sinó que per a Gemma Lluch «cal incloure tota la població», i a més a més «hi ha un aspecte que és molt important i que pocs plans lectors tenen en compte: partim d'una realitat que és molt diferent de la generació que hui té 50 anys i és que parlem de persones que s'han educat en la televisió i la imatge, amb la quantitat de canvis que això implica». Aleshores, «un pla lector per a una societat ha de contemplar les múltiples lectures que té actualment, com ara la televisió, els llibres, les publicacions informatives, Internet...».

Antonio Basanta,
director general de la Fundación
Germán Sánchez Ruipérez:

«Sense lectura, no hi ha educació possible»

Dolors Palau

Convençut que la lectura constitueix un dels pilars mestres de l'educació, Antonio Basanta es mostra esperançat amb els continguts de la LOE, que advoca per fomentar aquest hàbit i reconeix la importància de les biblioteques escolars com a instrument imprescindible a l'hora de contagiar la passió per les lletres. Defensa la formació dels docents i considera que el desafiament està en els subjectes lectors.

Des de la talaia d'una de les institucions més implicades en l'estudi i el foment de la lectura, Antonio Basanta assegura que la biblioteca ha de ser una peça clau, insubstituïble, en tot projecte escolar. Un espai al servei de la lectura, obert i dinàmic, per a tota la comunitat educativa. «Sense lectura, no hi ha educació possible», assevera. D'ací la seua satisfacció perquè l'article 113 de la nova llei «reculla explícitament la necessitat i el sentit de les biblioteques». Adverteix, però, que el camí no serà fàcil i que caldrà estar atents al desenvolupament que en facen les comunitats autònomes i a la gestió diària perquè les biblioteques escolars ocupen la posició que necessiten i mereixen: «Si és així, no tinc cap dubte que la nostra educació haurà fet un salt de qualitat importantíssim».

Línies d'actuació

Afavorir la creació i la dinamització de les biblioteques escolars requereix «múltiples actuacions», afirma Basanta, que coneix bé les mancances tant d'aquestes com de les biblioteques públiques, a través dels estudis duts a terme per la fundació que dirigeix. A més de recursos com ara el pressupost, les

instal·lacions apropiades, els horaris amplis, la qualitat i l'actualització dels fons, creu prioritària «la consolidació de la figura del responsable o responsables de biblioteca», amb dedicació suficient, capacitat adequada i integració en el claustre docent. Al seu parer, la inversió inicial prevista pel MEC és «significativa», tenint en compte que les conselleries d'Educació hauran d'aportar l'altra part.

La LOE aposta per posar en marxa un pla de foment de la lectura i dedicar un temps

L'efecte del contagi, de la imitació, és bàsic perquè la màgia lectora es desperte. D'ací el paper clau del professorat

Si les biblioteques escolars ocupen la posició que necessiten i mereixen, no tinc dubte que la nostra educació haurà fet un salt de qualitat importantíssim

diari a promoure aquest hàbit en totes les matèries. Com es pot aconseguir sense convertir-la en una assignatura més? «És més fàcil crear un no lector que fer-ne nàixer de nous», admet Basanta, abans de remarcar que l'escola ha de vetllar amb una cura especial perquè la lectura no es convertisca «en una tasca obligada, rutinària i tediosa». Per a aconseguir-ho, l'esforç que implica l'exercici de lectura «ha de sorgir del veritable interès, de la motivació, de la llibertat d'arribar a la lectura des de múltiples camins, de viure-la sempre com una aventura de descobriment, d'emoció, d'aprenentatge verdader, de continu qüestionament, ja que no hi ha res que ens definisca millor com a humans que saber-nos en permanent recerca de respostes».

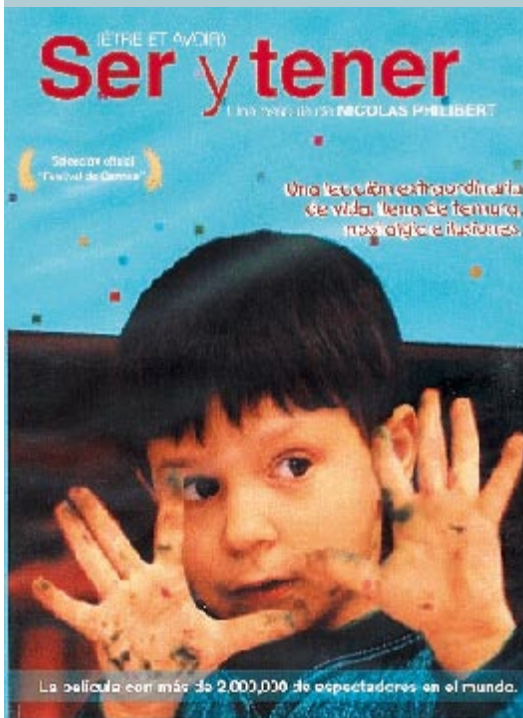
Educadors preparats

Basanta incideix en la necessitat d'una formació seriosa i conscient dels docents, ja que és en aquests coneixements i en la seua renovació constant que resideix la clau de l'èxit per a inculcar l'afany lector, que «no pot basar-se només en la bona voluntat». En resposta als professors que sol·licitaven un instrument per a dissenyar els plans de lectura dels centres, la Fundación Germán Sánchez Ruipérez ha posat en marxa el Proyecto de Lectura para Centros Escolares (PLEC), integrat dins del Servicio de Orientación a la Lectura (www.sol-e.com): «Creiem que compleix la totalitat de requisits respecte a informació, metodologia, activitats i recursos concrets perquè cada centre pugui encarar amb èxit la confecció del seu pla. Hem començat per desenvolupar la Primària, però el nostre desig és continuar amb Secundària i Batxillerat».

El repte de futur, diu, no està en els objectes lectors, ja que «afortunadament, Espanya té una oferta de continguts de qualitat i quantitat extraordinàries», sinó, més aviat, en els subjectes: «En la lectura, l'efecte del contagi, de la imitació, és bàsic perquè la màgia lectora es desperte. D'ací el paper clau del professorat, perquè, com a educadors, són portadors de models referencials per a tot l'alumnat. Eixa és la seua immensa responsabilitat. I la seua grandesa».

La teua recomanació

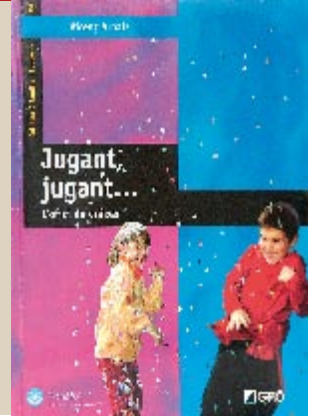
TXT ofereix aquest espai per als seus lectors perquè pugues recomanar llibres, pel·lícules, obres de teatre... que t'hagen resultat interessants per la seua relació amb l'educació i l'ensenyament. Si trobes algun llibre que creus que els teus companys de professió no s'haurien de perdre, conta'ns-ho per correu-e a txt@bromera.com o per correu postal a Revista TXT (Ap. de Correus 147, 46600 Alzira) indicant «Recomanació» en el sobre. Juntament amb el text on ens expliques per què t'ha agradat (2.000 caràcters aprox.), cal que adjuntes una fotografia de carnet i les teues dades personals (nom, cognoms, centre educatiu on treballes, adreça i telèfon). Si vols recomanar una pel·lícula, cançó, exposició... envia'ns un text que no supere els 500 caràcters. Els autors de les recomanacions publicades rebran un llibre de Bromera com a obsequi.

Pilar Sánchez Alcalde,
CEIP Sant Antoni Abat
de Fortaleny,
ens recomana

Jugant, jugant... L'ofici de créixer,
de Vicenç Arnaiz,
170 pàgs.
Graó, 2005

Jugant, jugant... L'ofici de créixer és un
llibre interactiu de perfilades intenses
i pinzellades que deixen empremta.
Empremta vital, és clar!

L'autor, Vicenç, començà fa vint anys a escriure reflexions educatives al voltant del quefer diari i ho anà reflectint en articles, en un periòdic local, el *Diari de Menorca*.

La trivialitat d'un cafè és una bona excusa perquè Vicenç escriga com si parlara. Diu l'autor que és l'esforç més gran que ha hagut de fer per a parlar, en xicotets relats, de l'educació.

Créixer té a veure amb la pau –i així ho reflecteix Rigoberta Menchú Tum (Premi Nobel de la Pau 1992) en el pròleg– com a

compromís de vida, com a benestar del col·lectiu, com a lluita per eliminar desigualtats, açò és, créixer per construir-nos en pau.

Sí, créixer és un ofici. Tant per a l'infant com per a la persona que roman fent-li costat. Un ofici pel qual ningú ens dóna un màster, l'ofici de saber viure.

Aquest llibre ens parla de silencis, de l'excés de paraules que provoca que no se'ns escolte, de reflexió, de llibertat, de compromís, de por, de soledat...

Parla d'abraçades (que necessitem totes i tots) i soledats (la de l'infant, que no sap el que vol l'adult, la de l'adult, que no troba recursos immediats i adients).

Parla de reciprocitats: de l'infant que no pot créixer sol, dels qui estem a prop, que també hem de fer-ho. Donar i rebre; preguntar i respondre; ensenyar i aprendre...

Parla de l'aprenentatge per impregnació (aprendre sense adonar-se'n, és a dir, sense esforç), característica de la infantesa.

Parla de relacions, de conflictes, de maltractaments, d'oportunitats, en què la por és una constant i l'alegria, una il·lusió.

També, de la preocupació de la sordesa i de l'autisme.

I de la mort, de com explicar-la a l'infant.

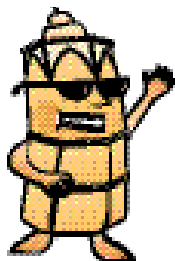
Parla del descans.

Parla...

És un llibre que Vicenç comença i comenta. Tu, l'altre, jo... posem els finals. Si tu vols...

Nicolas Philibert, el director de la pel·lícula *Ser y tener*, retrata tot un curs en una escola unitària d'un petit poble francès. En aquesta escola rural estudien junts, en la mateixa aula, xiquets i xiquetes entre 4 i 10 anys. El paper del mestre, compromés i implicat, permet a l'espectador valorar com es mereix aquesta feina, molt allunyada de la política educativa anquilosada i impersonal que es practica en molts centres educatius dels entorns urbans.

Ignacio Villalba,
del col·legi Asunción de Nuestra Señora
d'Alboraia

LLENGUA

El Projecte Aventura oferirà uns llibres de text per a les àrees de Llengua, Lengua, Matemàtiques i Coneixement del medi de Primària, que satisfaran les necessitats de l'ensenyament valencià.

LENGUA

Els alumnes viuran l'aventura d'aprendre a través d'unes unitats didàctiques àgils, en què la lectura estarà present en totes les àrees.

MATEMÀTIQUES

(versió en valencià i en castellà)

El Projecte Aventura serà una eina ideal perquè els xiquets i les xiquetes valencians adquirisquen les competències bàsiques que els permeten progressar en la gran aventura de la vida.

**CONEIXEMENT
DEL MEDI**

El Projecte Aventura consta de llibres de text, CD de *Recursos*, *Guia didàctica*, làmines visuals, quadernets de material complementari... En definitiva, tot un conjunt de materials, a l'abast dels mestres i els alumnes valencians, que es completa amb l'oferta de Bromera de lectures i diccionaris.

ESTEM TREBALLANT PER A OFERIR-VOS
ELS NOUS MATERIALS CURRICULARS ADAPTATS A LA LOE
Pròximament en www.bromera.com/txt

projecte ONA

El curs 2007-2008 Bromera.txt estrenarà els materials d'ESO per a l'àrea de Llengua adaptats a la nova LOE. El Projecte Ona oferirà uns materials didàctics pensats per a fer bons usuaris de la llengua.

A través d'un enfocament comunicatiu, es presentaran unes unitats didàctiques amb una gran varietat de tipologies textuais, a fi que els alumnes es convertisquen en protagonistes del seu propi aprenentatge.

El Projecte Ona és un conjunt de materials molt complet que ofereix *Llibre de l'alumne*, la *Guia de recursos didàctics*, el disc compacte *Recursos sonors* i el CD-ROM *Models d'avaluació*.

A més, Bromera.txt posarà a l'abast dels docents una pàgina web renovada i dinàmica on poder donar resposta als vostres dubtes en qualsevol moment i en qualsevol lloc.

ESO
VALENCIÀ PRÀCTIC

També disposareu dels nous llibres de la línia *Valencià pràctic*, per a l'estudi del valencià com a segona llengua.

ESTEM TREBALLANT PER A OFERIR-VOS
ELS NOUS MATERIALS CURRICULARS ADAPTATS A LA LOE
Pròximament en www.bromera.com/txt